

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОДЕЛІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІЧНИХ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

М. В. Кірюхіна

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: marinaarina1230@gmail.com

Визначено роль гуманітарної підготовки у складі професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі у закладах вищої освіти України та її місце у складі їх професійної компетентності. Доведено, що гуманітарна підготовка повинна забезпечувати соціальну і професійну адаптацію майбутнього фахівця, його здатність мобільно і креативно реалізовувати себе в умовах XXI століття. Професійна підготовка сучасного технічного фахівця має відбуватися в синхронному процесі взаємодії трьох складових: спеціально-професійної, фундаментально-дослідницької та гуманітарної. Виявлені суперечності, які характерні для сучасного стану гуманітарної підготовки технічних фахівців авіаційної галузі. Для подолання виявлених суперечностей теоретично обґрунтовано педагогічні умови ефективної гуманітарної підготовки; розроблено структурно-функціональну модель гуманітарної підготовки майбутнього технічного фахівця авіаційної галузі з використанням інноваційних технологій (технологій проблемного та ситуаційного навчання, проектних та інформаційно-комунікаційних технологій) яка складається із цільового, методологічного, змістово-організаційного, оціночно-результативного блоків; представлено діагностичний інструментарій для визначення рівня гуманітарної підготовки. Ефективність запропонованої моделі та у її складі розробленого інноваційного навчально-змістового ресурсу, який включає оновлене навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни «Історія України та української культури», інтегрованих курсів «Основи політології, правознавства та психології», «Основи соціології, культурології та філософії», авторські спецкурси «Історія авіації України», «Корпоративна культура та етика ділового спілкування», підтверджено результатами педагогічного експерименту, який складався із підготовчого, констатувального та формувального етапів. На підставі розрахунків, порівняння результатів студентів контрольної та експериментальної груп зроблено висновок про перевагу розробленої структурно-функціональної моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі із використанням інноваційних технологій навчання у порівнянні із існуючою традиційною моделлю.

Ключові слова: гуманітарна підготовка, технічні фахівці, авіаційна галузь, педагогічний експеримент.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ МОДЕЛИ ГУМАНИТАРНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АВИАЦИОННОЙ ОТРАСЛИ

М. В. Кірюхіна

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20. г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: marinaarina1230@gmail.com

Определена роль гуманитарной подготовки в составе профессиональной подготовки будущих специалистов авиационной отрасли в учреждениях высшего образования Украины и ее место в составе их профессиональной компетентности. Доказано, что гуманитарная подготовка должна обеспечивать социальную и профессиональную адаптацию будущего специалиста, его способность мобильно и креативно реализовывать себя в условиях XXI века. Профессиональная подготовка современного технического специалиста должна происходить в синхронном взаимодействии трех составляющих: специально-профессиональной, фундаментально-исследовательской и гуманитарной. Выявлены противоречия, характерные для современного состояния гуманитарной подготовки технических специалистов авиационной отрасли. Для преодоления выявленных противоречий теоретически обоснованы педагогические условия эффективной гуманитарной подготовки; разработана структурно-функциональную модель гуманитарной подготовки будущего технического специалиста авиационной отрасли с использованием инновационных технологий (технологий проблемного и ситуационного обучения, проектных и информационно-коммуникационных технологий), которая состоит из целевого, методологического, содержательно-организационного, оценочно-результативного блоков; представлены диагностический инструмент для определения уровня гуманитарной подготовки. Эффективность предложенной модели и в ее составе разработанного инновационного учебно-содержательного ресурса, который включает обновленное учебно-методическое обеспечение учебной дисциплины «История Украины и украинской культуры», интегрированных курсов «Основы политологии, правоведения и психологии», «Основы социологии, культурологии и философии», авторские спецкурсы «История авиации Украины», «Корпоративная культура и этика делового общения», подтверждено результатами педагогического эксперимента, который состоял из подготовительно м, констатирующего и формирующего этапов. На основании расчетов, сравнения результатов студентов контрольной и экспериментальной групп сделан вывод о превосходстве разработанной структурно-функциональной модели гуманитарной подготовки будущих технических специалистов авиационной отрасли с использованием инновационных технологий обучения по сравнению с существующей традиционной моделью.

Ключевые слова: гуманитарная подготовка, технические специалисты, авиационная отрасль, педагогический эксперимент.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Перехід України на
євроінтеграційний шлях розвитку, соціально-

економічні явища, що відбуваються в суспільстві,
інтеграція у європейську та світову систему освіти

висуває нові вимоги до професійної підготовки сучасних фахівців різних галузей, зокрема числі авіації. Пріоритетності набуває орієнтація на міжнародні стандарти, відповідно до яких майбутній фахівець авіаційної галузі із вищою освітою – фахівець із високим рівнем професіоналізму та загальнокультурного розвитку, здатний вільно і ефективно орієнтуватися в динамічній і швидко-змінюваній дійсності, який володіє не тільки специфікою відповідної спеціальності, а і є гармонійно-розвиненою особистістю, що здатна адаптуватися до швидко змінюваних динамічних умов життя. Важливе місце в окресленій площині належить саме гуманітарній підготовці, яка формує систему ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця, закладає основи його гуманістичного світогляду, дає змогу досягнути місце і роль людини у світі, вчить мислити і діяти конструктивно та творчо.

Реформування системи підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі, модернізація її змісту та трансформація цілей, які відповідають сучасному розвитку суспільства та технологій, забезпечується низкою базових нормативно-правових документів, з-поміж яких основними є Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Бухарестському комюніке (2012 р.), Національна стратегія розвитку освіти України на період 2012–2021 рр., Проекті концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр.; програма Всесвітнього центру виживання й проблем XXI ст. при ООН «Глобальна освіта з космічним баченням життя»; нормативні документи (Міжнародної організації цивільної авіації). Кожен із зазначених документів вказує на оновлення окремих аспектів діяльності закладів вищої освіти, наголошуючи на пріоритетності гуманізації та гуманітаризації освіти, підтверджуючи духовно світоглядну функцію сучасної освіти як реального механізму включення кожної людини в живий неперервний процес пізнання навколишнього світу й свого місця в ньому.

Відповідно до вимог сьогодення, підготовка технічних фахівців авіаційної галузі, у закладах вищої освіти, які спроможні ефективно, мобільно і креативно реалізовувати себе в умовах XXI століття має відбуватися в синхронному процесі взаємодії трьох складових: спеціально-професійної, фундаментально-дослідницької та гуманітарної. Але сьогодні у закладах вищої освіти, де готують майбутніх фахівців означеної категорії, панує технократичне середовище й основний акцент робиться на професійно-орієнтованих навчальних дисциплінах, тоді як гуманітарній підготовці приділяється неналежна увага.

Студіювання праць науковців (Барановська Л. [1], Вознюк О. [2], Гуцолук О. [3], Лузік Є. [4], Олійник О. [5], Плачинди Т. [6], Шевчук Т. [7], Юрченко Н. [8] та ін.) показав, що гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців, в тому числі авіаційної галузі, у закладах вищої освіти України має, переважно, загальнонауковий, оглядово-інформаційний та репродуктивний характер, фрагментарна та ізольована за змістом від професійно-

орієнтованої та природничої підготовки, відповідно потребує інноваційної трансформації та оновлення змісту. Отже, сьогодні існує низка суперечностей між:

- об'єктивною потребою суспільства в підготовці майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі зі сформованим гуманістичним світоглядом та фактичним станом їх гуманітарної підготовки;

- значимістю гуманітарного знання, збільшенням обсягів наукової інформації й навчального матеріалу з дисциплін гуманітарної підготовки та формами і методами викладання гуманітарних дисциплін, які не відповідають сучасним вимогам організації освітнього процесу, їх змістовим наповненням;

- потенційними можливостями та педагогічним потенціалом інноваційних технологій та відсутністю розробленої й експериментально перевіреної цілісної системи заходів щодо їх використання в процесі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі.

Актуальність порушеної проблеми, її соціальна та практична значущість, наявність суперечностей зумовили необхідність теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі та перевірки її ефективності в рамках педагогічного експерименту.

Метою статті є висвітлення експериментальної перевірки структурно-функціональної моделі гуманітарної підготовки майбутнього технічного фахівця авіаційної галузі з використанням інноваційних технологій.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Вивчення сучасного стану гуманітарної підготовки фахівців технічних спеціальностей, в тому числі авіаційної галузі, першого (бакалаврського) рівня у закладах вищої освіти України, дослідження сучасних тенденцій притаманних розвитку авіаційної галузі та досвіду гуманітарної підготовки таких фахівців у закладах вищої освіти Латвії, Польщі, Чехії, Німеччині, США, проведене на *підготовчому етапі* педагогічного експерименту (2017-2018 роки), показало, що гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі повинна бути обов'язковою та рівноправною складовою їх професійної підготовки; зміст гуманітарної підготовки потребує вдосконалення через поєднання загальної гуманітарної підготовки та спеціальної гуманітарної підготовки, яка інтегрує в собі зміст гуманітарних та професійно зорієнтованих навчальних дисциплін; необхідна інноваційна трансформація методів і форм викладання гуманітарних дисциплін; освітній процес повинен будуватися на основі органічного поєднання інноваційних підходів до навчання, які базуються на принципах і методах активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів із класичними методами викладання.

Констатувальний етап експерименту (2018–2019 рр.) був спрямований на: вивчення думок викладачів гуманітарних дисциплін щодо необхідності оновлення змісту гуманітарної підготовки

майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі, встановлення фактичного рівня їх обізнаності щодо можливостей інноваційних технологій навчання та з'ясування рівня використання інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі; визначення наявності інтересу та потреби студентів щодо вивчення гуманітарних дисциплін.

Відповідно до поставлених завдань, методами проведення констатувального педагогічного експерименту були: педагогічне спостереження, пряме та анкетне опитування (засобами Google Форм та сервісу Survey.com), відвідування навчальних занять, вивчення документації щодо підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі у закладах вищої освіти України.

Результати підготовчого та констатувального етапів експерименту дозволили розкрити сутність, структуру, критерії та рівні гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі першого (бакалаврського) рівня; з'ясувати взаємозв'язок інноваційних технологій та гуманітарної підготовки; теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективної гуманітарної підготовки; розробити структурно-функціональну модель гуманітарної підготовки з використання інноваційних технологій та її основну змістову складову – інноваційний навчально-змістовий ресурс.

Гуманітарна підготовка майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі, як невід'ємна складова професійної підготовки майбутнього фахівця, спрямована на формування динамічної системи знань і умінь, творчої активності і конструктивної дії, власного світобачення, особистісних якостей (світоглядних, громадянських) та цінностей на основі викладання положень гуманітарних наук.

З'ясовано, що гуманітарна підготовка предметно забезпечує формування загальних компетентностей (комунікативної, соціокультурної, дослідницької, інформаційної); являє собою обов'язкову гуманітарну складову професійної компетентності майбутніх бакалаврів – технічних фахівців авіаційної галузі, є інтегральною сукупністю ціннісно-мотиваційної сфери майбутнього фахівця, знань з гуманітарних дисциплін, умінь їх застосовувати в міжособистісних стосунках, освітній та соціально-професійній діяльності, навичок свідомої діяльності та спілкування в соціумі, вільної орієнтації в інформаційних потоках, в тому числі мережі Internet, здатності критично мислити, здійснювати системний аналіз проблемної ситуації (в освітній та професійній діяльності, повсякденному житті, міжособистісних стосунках тощо), переходити від процесуальної діяльності до творчої, аналізувати результати своєї освітньої діяльності та досягати особистих цілей, усвідомлення необхідності самоорозвитку і самоосвіти.

Визначено критерії для оцінки рівня гуманітарної підготовки: ціннісно-мотиваційний відображає усвідомлення необхідності й значимості гуманітарних знань, навичок та вмінь їх використання в осві-

тній та професійній діяльності, для особистісного розвитку самоосвіти; когнітивний – рівень сформованості та системності теоретичних гуманітарних знань, розуміння сутності, змісту, цілей та місця знань з гуманітарних дисциплін у професійній діяльності; діяльнісний дозволяє встановити рівень дієвості теоретичних гуманітарних знань, сформованості практичних умінь та навичок їх використання на практиці (в освітній та професійній діяльності, повсякденному житті, міжособистісних стосунках, роботі з інформацією тощо), набуттям досвіду застосовувати уміння у самостійній пізнавальній діяльності; рефлексивний критерій дозволяє оцінити вміння свідомо контролювати результати своєї освітньої діяльності, визначати рівень власного розвитку, оцінювати динаміку особистісного зростання.

Охарактеризовано рівні гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі (низький, середній, високий).

На основі студіювання наукових доробок доведено взаємозв'язок інноваційних технологій з гуманітарною підготовкою майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі першого (бакалаврського) рівня. Встановлено, що використання технологій проблемного, ситуаційного навчання та проєктних технологій дозволять сформулювати затребувані у сучасному суспільстві метанавички (аналітичні, творчі, комунікативні, соціальні), навички самоменеджменту, відповідальність за прийняті рішення та особисті дії, уміння працювати в команді, сприяють інтенсивному розвитку особистісних здібностей майбутнього фахівця, розвивають уміння отримувати знання та необхідну інформацію у процесі її самостійного пошуку, відбору, обробки та синтезу; формують міждисциплінарний характер знань та розвивають творче мислення. Використання інформаційно-комунікаційних технологій формує у технічного фахівця авіаційної галузі здатність використовувати їх як засіб роботи з інформацією (науковою, архівною, професійною та ін.) і спілкування, як інструмент діяльності при виконанні завдань; сприяють формуванню навичок орієнтації у інформаційному просторі для пошуку інформації та її використанні.

До педагогічних умов ефективної гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі віднесені: формування позитивної мотивації до гуманітарної підготовки у майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі; оновлення змісту гуманітарної підготовки з урахуванням можливостей інноваційних технологій навчання; творча співпраця викладачів кафедр природничих, технічних і гуманітарних дисциплін; готовність викладачів гуманітарних дисциплін до використання інноваційних технологій в освітньому процесі.

Спираючись на наукові праці Лузік Е. [4], Шевчук Т. [7], Осадного І. [9] та інших науковців розроблена модель гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі з використанням інноваційних технологій з використанням інноваційних технологій (рис. 1).

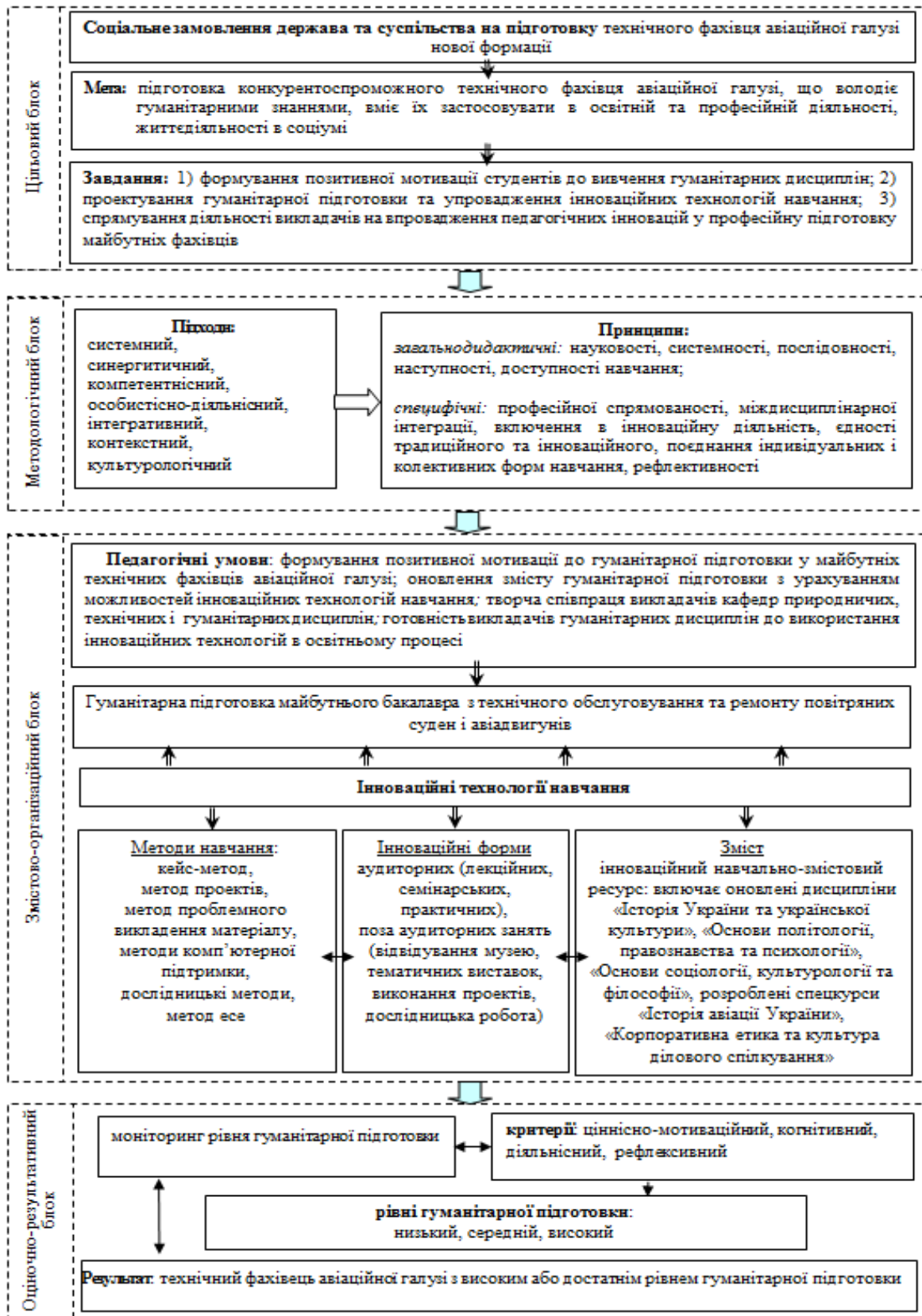

Рисунок 1 – Структурно-функціональна модель гуманітарної підготовки майбутнього технічного фахівця авіаційної галузі з використанням інноваційних технологій

Основою змістово-організаційної складової моделі є розроблений інноваційний навчально-змістовий ресурс, який включає оновлене навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни «Історія Украї-

ни та української культури», інтегровані курси «Основи політології, правознавства та психології», «Основи соціології, культурології та філософії», розроблені авторські спецкурси «Історія авіації України»,

«Корпоративна культура та етика ділового спілкування». Розробка спецкурсів та внесення змін до навчально-методичного забезпечення дисциплін відбувалося з урахуванням можливостей запропонованих інноваційних технологій навчання та рівня підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі.

Формувальний етап експерименту (основний вид дослідження, 2019–2020 роки) проводився з метою перевірки ефективності розробленої моделі за виділеними критеріями, включав перевірку та узагальнення отриманих результатів студентів контрольної та експериментальної груп.

Діагностичний інструментарій для визначення рівня гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі (високий, середній, низький) у студентів контрольних та експериментальних груп за ціннісно-мотиваційним, когнітивним, діяльним, рефлексивним критеріями представлено в табл. 1.

Таблиця 1 – Діагностичні методики для оцінки рівня гуманітарної підготовки

Критерій	Методика діагностики
ціннісно-мотиваційний	тестування за методикою А. Реана та В. Якуніна; анкетування за методикою К. Замфір у модифікації А. Реана «Мотивація навчальної діяльності» [10] в авторській інтерпретації
когнітивний	модульне дидактичне тестування
діяльний	оцінювання виконання практичних завдань (проектів, есе, кейсів)
рефлексивний	опитування за методикою А. Карпова [11]

Загальний рівень гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі розраховувався за формулою:

$$P_k = \sum_{i=1}^4 KiOi \quad (1)$$

де O_i – кількість балів щодо оцінки за кожним із виділених критеріїв; K_i – вагові коефіцієнти критеріїв.

Зважаючи на думки викладачів гуманітарних дисциплін виокремити такі вагові коефіцієнти критеріїв професійної компетентності:

- ціннісно-мотиваційний критерій (K_1) – 0,2;
- когнітивний критерій (K_2) – 0,3;
- діяльний критерій (K_3) – 0,3;
- рефлексивний критерій (K_4) – 0,2.

Підсумковий бал загального рівня гуманітарної підготовки (P_k) високого рівня складає 4,75 – 5 бали, середній – 3,75 – 4,74 бали, низький рівень – 3 – 3,74 бали.

Формувальний етап педагогічного експерименту проводився в реальних умовах освітнього процесу Криворізького коледжу Національного авіаційного університету та Кременчуцького льотного коледж Харківського національного університету внутрішніх справ. Експериментом було охоплено 94 студенти – бакалаври I курсу навчання (майбутні технічні фахівці авіаційної галузі): 47 у контрольній та 47 у експериментальній групах. Ці групи були об'єктами

спостереження, що дало можливість порівняти вхідні та кінцеві характеристики. В ході дослідження було використано паралельну структуру експерименту, яка передбачає обирання за можливістю однакових за кількісним складом, якісними показниками навчальних груп, які розглядалися як однорідні об'єкти дослідження.

За умовами експерименту навчання студентів контрольних груп з дисциплін «Історія України та української культури», інтегрованих курсів «Основи політології, правознавства та психології», «Основи соціології, культурології та філософії» відбувалося традиційним способом, спецкурси «Історія авіації України», «Корпоративна культура та етика ділового спілкування» не викладались. Поряд з аудиторною формою роботи зі спецкурсу «Історія авіації України» навчання курсантів експериментальних груп супроводжувалося віртуальними екскурсіями в музеї авіації, відвідуванням віртуальним тематичних виставок із подальшим обговоренням на практичних заняттях.

Для проведення навчальних занять у експериментальних групах було апробовано розроблений автором інноваційний навчально-змістовий ресурс, були реалізовані інноваційні методи та організаційні форми навчання.

Для компактного опису отриманих даних були використані:

1) методи описової статистики – описи результатів за допомогою різних агрегованих показників і графіків, що дозволяє представити результати експерименту в компактному і інформативному вигляді для якісного аналізу досліджуваних об'єктів;

2) емпіричне дослідження, проведене незалежно за кожним із висунутих критеріїв. Для аналізу отриманих даних емпіричного дослідження був використаний U-критерій Манна-Уїтні, який призначений для оцінки відмінностей між двома вибірками за рівнем будь-якої ознаки, кількісно вимірною та обчислюється за формулою:

$$U = n_1 \cdot n_2 + \frac{n_x \cdot (n_x + 1)}{2} - T_x \quad (2)$$

де n_2 – кількість студентів контрольної групи; n_x – кількість студентів групи, сумарний ранг якої за результатами підрахунків вищий; T_x – більша з двох рангових сум.

Результати діагностики рівня гуманітарної підготовки студентів експериментальної та контрольної групи на кінець педагогічного експерименту за критеріями (ціннісно-мотиваційним, когнітивним, діяльним, рефлексивним) та загальним рівнем гуманітарної підготовки представлено в табл. 2.

Узагальнені результати педагогічного експерименту (табл. 2) дали змогу констатувати, що 35,6% курсантів ЕГ мають високий рівень гуманітарної підготовки, тоді як у контрольній групі таких відсоток курсантів складає 19,7%; 50,8% курсантів експериментальної групи мають середній рівень гуманітарної підготовки, кількість таких курсантів у контрольній групі складає 46,2%; низький рівень гуманітарної підготовки мають більшість курсантів контрольної групи (34,1%) порівняно зі курсантами експериментальної групи (13,6%).

Таблиця 2 – Результати рівня гуманітарної підготовки студентів на кінець експерименту

Рівень	Група	ЕГ		КГ	
		к-ть	%	к-ть	%
за ціннісно-мотиваційним критерієм					
високий		17	35,2	10	21,6
середній		22	46,4	23	48,4
низький		8	18,4	14	30,0
за когнітивним критерієм					
високий		16	33,6	9	19,3
середній		25	54,1	22	45,9
низький		6	12,3	16	34,8
за діяльним критерієм					
високий		15	32,8	8	17,4
середній		25	51,7	20	41,9
низький		7	15,5	19	40,7
за рефлексивним критерієм					
високий		20	43,2	10	21,7
середній		23	49,1	24	51,1
низький		4	7,7	13	27,2
загальний рівень гуманітарної підготовки					
високий		17	35,6	9	19,7
середній		24	50,8	22	46,2
низький		6	13,6	16	34,1

Достовірність отриманих даних на кінець педагогічного експерименту підтверджена розрахунком U-критерію Манна-Уїтні із достовірністю 95%.

Отже, із достовірністю 95% доведено ефективність розробленої структурно-функціональної моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі із використанням інноваційних технологій, що підтверджується зростанням позитивної стійкої, переважно внутрішньої та позитивної зовнішньої мотивації курсантів експериментальних груп, здатністю до самоаналізу та коригування освітньої діяльності, необхідним обсягом теоретичних знань з гуманітарних дисциплін, практичних умінь та навичок їх використання, більшим відсотком студентів експериментальної групи із високим (на 15,9 %) та середнім (на 4,6 %) рівнем інтегрованого показника загального рівня гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі, ніж у курсантів контрольної групи.

ВИСНОВКИ. Зроблені розрахунки, порівняння результатів студентів контрольної та експериментальної груп доводять ефективність виокремлених педагогічних умов, перевагу розробленої структурно-функціональної моделі гуманітарної підготовки майбутніх технічних фахівців авіаційної галузі із використанням інноваційних технологій навчання у порівнянні із існуючою традиційною моделлю.

Окреслена проблема є перспективною та потребує подальшого дослідження та пошуку шляхів підвищення ефективності гуманітарної підготовки тех-

нічних фахівців авіаційної галузі в системі неперервної професійної освіти враховуючи досвід підготовки таких фахівців у закладах вищої освіти провідних країн світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська Л. В., Барановський М. М. Проблеми формування духовної культури майбутніх фахівців технічної галузі. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. 2012. №21. С. 186–190.
2. Вознюк О. М. Особливості вивчення гуманітарних дисциплін у технічних університетах. Вісник НТУУ «КПІ». Серія «Філософія. Педагогіка». 2006. № 1. С. 96–98.
3. Гуцоліяк О. О. Роль гуманітарної підготовки як складової формування особистості майбутніх фахівців в системі вищої технічної освіти. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012. № 32–33. С. 46–55.
4. Лузік Е. В. Гуманітарна освіта в процесі підготовки спеціалістів профільних ВНЗ України : проблеми та перспективи. Філософія освіти. 2006. № 2(4). С. 266–276.
5. Олійник О. Особливості гуманітарної підготовки і професійної компетентності студентів у технічному ВНЗ. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=19946> (дата звернення: 05.03.2019).
6. Плачинда Т. Професійна підготовка майбутніх авіаційних фахівців із застосуванням інтегративного підходу. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Педагогічні науки. 2014. Вип. 131. С. 160–164.
7. Шевчук Т. Є. Особливості гуманітарної підготовки в технічному ВНЗ: проблеми і перспективи. Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. Budapest, 2019. № IV(39). С. 74–79.
8. Юрченко Н. С. Сучасний стан гуманітарної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки. Київ, 2017. № 9. С. 111–115.
9. Осадчий І. Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу [Електронний ресурс]. Народна освіта. 2016. Вип. № 1 (28). С. 60–68. Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>.
10. Миронова Е. Е. Сборник психологических тестов : пособие. Минск : ЭНВИЛА, 2006. Ч. 3. 120 с.
11. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика её диагностики. Психологический журнал. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.

THE EFFECTIVENESS OF THE MODEL FOR THE HUMANITARIAN TRAINING OF FUTURE TECHNICAL PROFESSIONALS IN AVIATION FIELD

M. Kiriukhina

Kremenchuk Mikhaïlo Ostrogradskyi National University
vul. Pershotravneva 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: marinaarina1230@gmail.com

Purpose. The role of humanitarian training in the composition of professional training of future aviation industry specialists in higher education institutions of Ukraine and its place within their professional competence is determined.
Methodology. The research uses theoretical methods, including theoretical and systematic analysis of scientific and

educational literature, systematization, generalization of information. It is proved that humanitarian training should ensure the social and professional adaptation of the future specialist, his ability to realize himself mobile and creatively in the conditions of the 21st century. The professional training of a modern technical specialist should take place in a synchronous process with interaction of three components: special-professional, fundamental-research and humanitarian. **Results.** The contradictions that characterize the current state of humanitarian training of aviation technical experts have been identified. To overcome the identified contradictions, the pedagogical conditions of the effective humanitarian training have been theoretically substantiated; a structural and functional model of humanitarian training of the future aviation industry technical expert with the use of innovative technologies (problem and situational training technologies, project and information and communication technologies) consisting of target, methodological, content-organizational, and evaluative-resultative blocks has been developed; Diagnostic tools for determining the level of humanitarian training are presented. **Originality.** The effectiveness of the model for humanitarian training of future specialists of technical education is proved. **Practical value.** The effectiveness of the proposed model and its composition developed innovative educational and content resource, which includes updated educational and methodological support for the "History of Ukraine and Ukrainian Culture" course, integrated courses of "Fundamentals of Political Science, Law and Psychology", "Fundamentals of Sociology, Cultural Studies and Philology", and author's special courses of "History of aviation in Ukraine", "Corporate culture and ethics of business communication" are confirmed by the results of pedagogical experiment consisted of preparatory, ascertaining and formative stages. **Conclusions.** On the basis of calculations and comparison of the students' results of control and experimental groups, the conclusion is drawn about the advantage of the developed structural-functional model for humanitarian training of future technical specialists for aviation industry with the use of innovative training technologies in comparison with the existing traditional model.

Key words: humanitarian training, technical specialists, aviation industry, pedagogical experiment.

REFERENCES

1. Baranovska, L. V. (2012), "Problemy formuvannia dukhovnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnoi haluzi" [The problem of forming the spiritual culture of future specialists in the technical field], *Naukovi zapysky, Seriya Psykholohiia i pedahohiia* [Scientific Notes, Psychology and Pedagogy Series], № 21, pp. 186–190.
2. Vozniuk, O. M. (2006), "Osoblyvosti vyvchennia humanitarnykh dysyplin u tekhnichnykh universytetakh" [Features of the study of the humanities in technical universities], *Visnyk NTUU KPI, Filosofiia, Psykholohiia, Pedahohika* [Bulletin of NTUU KPI, Philosophy, Psychology, Pedagogy], № 1, pp. 96–98.
3. Hutsoliak, O. O. (2012), "Rol humanitarnoi pidhotovky yak skladovoi formuvannia osobystosti maibutnikh fakhivtsiv v systemi vyshchoi tekhnichnoi osvity" [The role of humanitarian training as a component of personality formation of future specialists in the system of higher technical education], *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity* [Problems and prospects of formation of the national humanitarian and technical elite], no. 32–33, pp. 46–55.
4. Luzik, E. V. (2006), "Humanitarna osvita v protsesi pidhotovky spetsialistiv profilnykh VNZ Ukrainy : problemy ta perspektyvy" [Humanities education in the process of training specialists of specialized universities of Ukraine: problems and prospects], *Filosofiia osvity* [Philosophy of education], № 2(4), pp. 266–276.
5. Oliinyk, O. "Osoblyvosti humanitarnoi pidhotovky i profesiinoi kompetentnosti studentiv u tekhnichnomu VNZ" [Features of humanitarian training and professional competence of students in technical universities], URL: <http://litmisto.org.ua/?p=19946> (accessed: 18.02.2020).
6. Plachynda, T. (2017), "Profesijna pidgotovka fahivciv aviacijnoi galuzi: zarubizhnij dosvid" [Professional training of aviation specialists: foreign experience], *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Vynnychenka. Pedahohichni nauky* [Scientific notes of Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University. Pedagogical sciences], № 2, pp. 152–160.
7. Shevchuk, T. E. (2016), "Rol humanitarnoi pidhotovky v tekhnichnomu VNZ" [The role of humanitarian training in technical universities], *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu im. V.O. Sukhomlynskoho, Pedahohichni nauky* [Scientific Bulletin of Mykolayiv National University. V.O. Sukhomlynsky, Pedagogical Sciences], № 2(52), pp. 70–76.
8. Yurchenko, N. S. (2017), "Suchasnyi stan humanitarnoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-pedahohiv" [The current state of humanitarian training of future engineers-teachers], *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova* [Scientific journal of NPU], № 9, pp. 111–115.
9. Osadchyi, I. H. (2016), "Pedahohichne modeliuвання: scho vazhlyvo znaty pedahohu" [Pedagogical modeling: what is important to know the teacher], *Narodna osvita* [Public education], № 1(28), URL: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua> (accessed: 19.02.2020).
10. Myronova, E. E. (2006), "Sbornyk psykholohycheskykh testov" [Collection of psychological tests], vol. 3, 120 p.
11. Karpov, A. V. (2003), "Refleksyvnost kak psykhycheskoe svoistvo y metodyka ee diahnostryky" [Reflexivity as a mental property and method of diagnosis], *Psykholohycheskyi zhurnal* [Psychological magazine], № 5, pp. 45–57.

Стаття надійшла 11.03.2020.